

КРИМІНАЛІСТИЧНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ЗЛОЧИНЦЯ

Ковальова О.М., викладач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії ОДУВС

Неповнолітні особи являють собою специфічну групу злочинців, внаслідок своїх інтелектуальних, розумових та фізичних можливостей. Крім того, для даної категорії злочинців характерні певні, притаманні лише їм, предмети посягання, обстановка та способи вчинення злочинів.

На даний час немає єдиної думки серед вчених щодо підходів до вивчення особи неповнолітнього злочинця. Так, одні вчені стверджують, що «вивчення особи проводиться для належного розслідування злочинів, виявлення обставин, що сприяли його вчиненню, вирішення питання про призначення покарання і, нарешті, для перевиховання засудженого, також вивчення проводиться для виявлення причин злочинності та розробки на цій основі методів, спрямованих на її попередження» [1, с. 7]. В свою чергу, Л.В. Васильєв, А.В. Дулов, А.С. Кривошеев, Г.К. Курашвілі вважа-

ли, що вивчення особи злочинця необхідно тільки для вирішення завдань, що стоять перед криміналістичною тактикою [2]. На думку Н.Т. Ведерникова, А.Р. Ратинова, П.П. Цветкова, І.А. Матусевича існує об'єктивна необхідність використання відомостей про особу злочинця стосовно не тільки до криміналістичної тактики, а й до методики розслідування злочинів [3, с. 53–54].

Не можна обійти і позицію В.К. Гавло, який зазначає, що криміналістику та її методику цікавлять такі дані про особу суб'єкта злочину, які вказують на закономірні зв'язки між ним і вчиненим злочином, що проявляються зовні – у різних наслідках скоєного. Через це особу треба вивчати як слідоутворюючий об'єкт, джерело інформації про вчинений злочин і як засіб його розслідування [2].

Враховуючи теоретично обґрунтовані позиції вчених з приводу криміналістичної характеристики особи неповнолітнього злочинця, під час досудового розслідування слідчому необхідно звернути увагу на особливості формування такої особи. Перш за все, це стосується середовища, в якому неповнолітній злочинець перебуває.

Наступним кроком є приділення уваги щодо сім'ї неповнолітнього, яка відіграє значну роль у процесі її формуванні.

Також, важливо зазначити, що суттєве значення має акцентування батьками уваги дітей на матеріальних благах, адже заради саме матеріальних цінностей багато хто з неповнолітніх злочинців здатний вчинити тяжкий злочин.

Виховний процес над неповнолітньою особою триває також у школі, адже вона здійснює моральне та трудове виховання, прищеплює підліткам повагу до старших, до закону, а також такі риси характеру, як принциповість, доброта, чесність, правдивість і порядність тощо. Але, нажаль, сьогодні виховна робота проводиться на низькому рівні, вчителі майже не зацікавлені у встановленні контакту з учнями та їх батьками. Наведені вище обставини (сім'я та школа) породжують досить цікаву в криміналістичному сенсі характеристику підліткової злочинності – злочини вони здійснюють у вільний від навчання і роботи час. Це може бути корисним для слідчого під час розслідування злочинів.

Величезне значення для розслідування також має дослідження морально-психологічних властивостей особистості неповнолітнього злочинця. До них відносять його потреби, прагнення, захоплення, інтереси.

Адиктивна (в багатьох словниках в перекладі з англійської «addiction» – це залежність) поведінка неповнолітніх стає чи не постійним елементом кримінологічного, психологічного, соціального та педагогічного досвіду. Необхідність спеціального дослідження різноманітних форм соціальних (поведінкових і особистісних) відхилень, а також пошук науково обґрунтованого рішення, виникаючих при цьому проблем, в основі яких є розуміння психологічних причин, мотивів і механізмів адиктивної поведінки [4].

Не менш важливо дослідити світогляд підлітка – його уявлення про світ, своє місце в ньому, згідно з оточенням.

Під час досудового розслідування слідчий має звернути увагу на слідову картину злочину. Підлітки залишають після себе безліч різних слідів, які носять яскраво виражений, очевидний характер.

Так, під час досудового розслідування слідчим потрібен аналізувати особливості особи неповнолітнього злочинця, тому що ці знання нададуть можливість аналізувати злочинність та злочини, вчиненні нею, прогнозувати її злочинну поведінку.

Література:

1. Коршик М.Г. Изучение личности обвиняемого на предварительном следствии / М.Г. Коршик, С.С. Степичев. – М.: Юрид. лит.-ра, 1969. – 20 с.
2. Сіренко О.В. Криміналістична характеристика особи неповнолітнього злочинця // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - Вип. № 1., 2014. – С. 140-145. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://asta.edu.ua/files/Files/vicnyk/Sirenko.pdf> - Назва з екрану.
3. Ратинов А.Р. Советская психология как наука / А.Р. Ратинов // Советское государство и право. – 1965. – № 5. – С. 53–54.
4. Воробйова С.В. Розробка програм профілактики соціальних залежностей підлітків. [Текст] // Народне освіту. - 2013. - № 3.